O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI JIZZAX FILIALI

ISSN 2181-3884

ZAMONAVIY ILMIY-TEXNIK TADQIQOTLAR

xalqaro jurnali

Vol. 2 No. 3

2026

International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research

Volume 2 Issue 3
2026

Zamonaviy ilmiy-texnik tadqiqotlar xalqaro jurnali

3-son
2026

Международный журнал современных научно-технических исследований

Том 2 Выпуск 3
2026

MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETINING JIZZAX FILIALI

Xalqaro ilmiy-elektron jurnali

Tahrir kengashi raisi:

P.f.d., prof., O.X. Turakulov

Bosh muharrir:

A.A. Abdumalikov

Tahrir kengashi mas’ul kotibi:

D.M. Jomurodov

Tahririyat hay’ati:

1. B.f.d., prof., S. Murodova (O’zMU Jizzax filiali, UZB)
2. P.f.n., prof., S. Usmanov (O’zMU Jizzax filiali, UZB)
3. T.f.n., dos., S. Tavboev (O’zMU Jizzax filiali, UZB)
4. F.f.d., prof., N. Djusupov (O’zDJTU, UZB)
5. T.f.d., dos., S. Ruzimov (TTPU, UZB)
6. P.f.d., prof., G. Lekerova (SKU, KZH)
7. DSc., Ali Coşkan (ASUI, TR)
8. T.f.d., prof., D. Irgasheva (TATU, UZB)
9. T.f.d., prof., I. Siddikov (NRU TIIAME, UZB)
10. T.f.n., dos., S. Eshkabilov (NDU, US)

Zamonaviy ilmiy-texnik tadqiqotlar xalqaro elektron jurnali (International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research) O’zMU Jizzax filiali Kengashining qaroriga asosan tashkil etilib, 2022-yil 9-sentabrda O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №038200 raqami bilan ro‘yxatidan o‘tkazilgan, shuningdek davlatlararo standartlar talabi asosida O‘zbekiston Milliy kutubxonasidan jurnal uchun 2181-3884 ISSN raqami olingan.

© “O‘zMU Jizzax filiali” – 2023

Tahririyat manzili:

130100, Jizzax viloyati, Jizzax shahri,
Sh.Rashidov Shox ko‘chasi, 259-uy.

ABU ALI IBN SINO PEDAGOGIK QARASHLARIDA REFLEKSIYA VA O‘ZINI TARBIYALASH MEXANIZMLARINI ZAMONAVIY TA’LIM TIZIMIGA INTEGRATSIYALASHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI

Usmanova E’zoza Zokirjonovna

Namangan davlat universiteti, tadqiqotchi.

Annotatsiya.

Mazkur maqolada Sharq uyg‘onish davri mutafakkiri Abu Ali ibn Sinoning pedagogik-falsafiy merosida aks etgan refleksiya, o‘zini anglash, o‘zini nazorat qilish hamda o‘zini tarbiyalashga oid g‘oyalar tizimli ravishda tahlil qilinadi va ularni zamonaviy ta’lim paradigmalari — kompetensiyaviy yondashuv, metakognitiv strategiyalar, shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim hamda uzluksiz ta’lim konsepsiyalari bilan integratsiyalash imkoniyatlari ilmiy-nazariy asosda yoritiladi. Tadqiqotda Ibn Sino asarlarida bilish jarayonining ichki mexanizmlari, aqliy kamolotning bosqichma-bosqich rivoji, axloqiy o‘zini boshqarish, ruhiy-intellektual o‘zgarishlar dinamikasi hamda tarbiya jarayonida o‘z-o‘zini tahlil qilishning epistemologik va aksiologik mohiyati ochib beriladi.

Kalit so‘zlar: Ibn Sino pedagogikasi, refleksiya, o‘zini tarbiyalash, metakognitsiya, shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim, axloqiy kamolot, kompetensiyaviy yondashuv, uzluksiz ta’lim, ma’naviy tarbiya, pedagogik integratsiya.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ИНТЕГРАЦИИ МЕХАНИЗМОВ РЕФЛЕКСИИ И САМОВОСПИТАНИЯ В СОВРЕМЕННУЮ СИСТЕМУ ОБРАЗОВАНИЯ В ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ВЗГЛЯДАХ АБУ АЛИ ИБН СИНО

Усманова Эъзоза Зокиржоновна

Наманганский государственный университет, исследователь.

Аннотация.

В статье системно анализируются идеи рефлексии, самопознания, самоконтроля и самовоспитания, отражённые в педагогико-философском наследии мыслителя эпохи Восточного Возрождения Абу Али ибн Сины, а также на научно-теоретической основе раскрываются возможности их интеграции с современными образовательными парадигмами — компетентностным подходом, метакогнитивными стратегиями, личностно ориентированным и непрерывным образованием. В исследовании раскрываются представленные в трудах Ибн Сины внутренние механизмы процесса познания, поэтапное развитие интеллектуального совершенствования, нравственная саморегуляция, динамика духовно-интеллектуальных изменений, а также эпистемологическая и аксиологическая сущность самоанализа в процессе воспитания.

Ключевые слова: педагогика Ибн Сины, рефлексия, самовоспитание, метакогниция, личностно ориентированное обучение, нравственное совершенствование, компетентностный подход, непрерывное образование, духовно-нравственное воспитание, педагогическая интеграция.

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS FOR INTEGRATING MECHANISMS OF REFLECTION AND SELF-EDUCATION INTO THE MODERN EDUCATION SYSTEM IN THE PEDAGOGICAL VIEWS OF ABU ALI IBN SINA

Usmanova E’zoza Zokirjonovna

Namangan State University, Researcher.

Abstract.

This article systematically analyzes the ideas of reflection, self-awareness, self-control, and self-education reflected in the pedagogical and philosophical heritage of Abu

Ali ibn Sina, a prominent thinker of the Eastern Renaissance. It also provides a scientific and theoretical examination of the possibilities for integrating these ideas with contemporary educational paradigms, including the competency-based approach, metacognitive strategies, learner-centered education, and lifelong learning. The study explores the internal mechanisms of cognition presented in Ibn Sina's works, the gradual development of intellectual maturity, moral self-regulation, the dynamics of spiritual and intellectual transformation, and the epistemological and axiological essence of self-analysis in the educational process.

Keywords: Ibn Sina's pedagogy, reflection, self-education, metacognition, learner-centered education, moral development, competency-based approach, lifelong learning, spiritual and moral education, pedagogical integration.

Kirish. XXI asr ta'lim makonida inson kapitalining sifat koʻrsatkichlari, ya'ni intellektual salohiyat, metakognitiv kompetensiya, axloqiy mas'uliyat va shaxsiy oʻzini boshqarish qobiliyatlari jamiyat taraqqiyotining muhim determinanti sifatida namoyon boʻlmoqda. Globallashuv, raqamli transformatsiya hamda bilimlar iqtisodiyotining jadallashuvi sharoitida ta'lim tizimidan faqat faktologik bilimlarni uzatish emas, balki oʻquvchining refleksiv tafakkuri, oʻz-oʻzini baholashi, ichki motivatsiyasi va uzluksiz oʻzini rivojlantirish mexanizmlarini shakllantirish talab etilmoqda. Shu nuqtayi nazardan, zamonaviy pedagogik nazariya va amaliyotda "refleksiya", "metakognitsiya", "oʻzini tarbiyalash", "oʻzini nazorat qilish", "oʻzini boshqarish" kabi tushunchalar strategik ahamiyat kasb etib, shaxsning mustaqil fikrlovchi, mas'uliyatli va ijodiy subyekt sifatida kamol topishini ta'minlovchi asosiy omillardan biri sifatida talqin qilinmoqda. Biroq mazkur kategoriyalarni faqat Gʻarb pedagogik paradigmalari doirasida emas, balki Sharq ma'rifiy merosi kontekstida ham qayta koʻrib chiqish, ularning tarixiy ildizlarini aniqlash va milliy-intellektual an'analar bilan integratsiyalash zarurati tobora kuchayib bormoqda [1].

Sharq uygʻonish davri mutafakkirlarining ilmiy-falsafiy merosi, xususan, Abu Ali ibn Sino tomonidan ilgari surilgan antropologik, gnoseologik va axloqiy-pedagogik qarashlar mazkur ehtiyojni qondirishda muhim metodologik manba boʻlib xizmat qilishi mumkin. Ibn Sino insonni nafaqat biologik yoki ijtimoiy mavjudot, balki ongli, oʻzini idrok eta oladigan, ichki dunyosini tahlil qilish va oʻz xatti-harakatlarini ongli ravishda boshqarish qobiliyatiga ega boʻlgan mukammal shaxs sifatida talqin qiladi. Uning asarlarida bilish jarayoni tashqi tajribani qabul qilish bilan cheklanmay, balki aqliy faoliyatning ichki refleksiv mexanizmlari — tafakkur, muhokama, oʻzini tekshirish, xatolarni anglash va oʻzini takomillashtirish orqali uzluksiz rivojlanib boruvchi dinamik jarayon sifatida tasvirlanadi. Mazkur yondashuv mohiyatan bugungi kunda pedagogika va psixologiyada keng qoʻllanilayotgan metakognitiv nazariyalar bilan mushtaraklik kasb etadi [2].

Ibn Sino pedagogikasining epistemologik asoslari shuni koʻrsatadiki, bilim inson ongida passiv ravishda aks etmaydi, balki faol intellektual qayta ishlash, tahlil, sintez va oʻzini kuzatish orqali shakllanadi. Shaxsning ichki "men"i bilan muloqoti, ya'ni oʻz fikrlarini anglash va baholash jarayoni bilishning sifat jihatidan yuqori bosqichi hisoblanadi. Bu esa refleksiyaning ta'lim jarayonidagi fundamental rolini anglatadi. Mutafakkir nazarida tarbiya faqat tashqi nazorat yoki ijtimoiy me'yorlarni singdirish bilan emas, balki insonning oʻzini oʻzi boshqarish qobiliyatini rivojlantirish orqali amalga oshirilishi lozim [3]. Demak, haqiqiy kamolot ichki intizom va ongli oʻzini tarbiyalash natijasidir.

Mazkur gʻoyalar zamonaviy ta'lim nazariyasida shakllangan shaxsga yoʻnaltirilgan yondashuv, konstruktivizm, kompetensiyaviy model hamda refleksiv pedagogika bilan chuqur uygʻunlik kasb etadi. Bugungi kunda ta'lim jarayonida oʻquvchining oʻz bilimlarini tahlil qilishi, oʻz muvaffaqiyati va kamchiliklarini aniqlashi, shaxsiy rivojlanish strategiyasini belgilashi, mustaqil qaror qabul qilishi hamda oʻz faoliyatini rejalashtirishi asosiy didaktik talabga aylangan. Bu jarayonlar esa mohiyatan oʻzini tarbiyalash mexanizmlarining zamonaviy talqinidir. Shu sababli Ibn Sino merosini faqat tarixiy-falsafiy fenomen sifatida emas, balki hozirgi pedagogik innovatsiyalarni boyituvchi konseptual resurs sifatida talqin etish ilmiy jihatdan dolzarbdir [4].

Ta'limning maqsadi insonni tashqi ta'sirlar natijasida shakllanuvchi obyekt emas, balki oʻz taqdirini ongli ravishda boshqaruvchi subyekt sifatida tarbiyalashdan iborat ekanligi haqidagi gʻoya Sharq pedagogik tafakkurining markaziy tamoyillaridan biridir. Ibn Sino talqinida inson kamoloti uch oʻlchamda — jismoniy sogʻlomlik, aqliy yetuklik va axloqiy poklik birligida namoyon boʻladi. Ushbu integral model refleksiv oʻzini tahlil qilishni axloqiy tozalanish hamda intellektual mukammallikning zarur sharti sifatida koʻrsatadi. Boshqacha aytganda, inson oʻz xulq-atvorini baholamas ekan, ma'naviy taraqqiyotga erisha olmaydi. Mazkur fikr zamonaviy pedagogik psixologiyada "self-regulated learning" va "self-assessment" kategoriyalari orqali qayta talqin qilinmoqda [5].

Bundan tashqari, Ibn Sino ta'limni uzluksiz jarayon sifatida talqin qiladi. Uning qarashlariga koʻra, bilim olish muayyan yosh davri bilan chegaralanmaydi, balki butun umr davom etadigan ma'naviy-intellektual takomillashuv jarayonidir. Bu esa bugungi "lifelong learning" konsepsiyasining tarixiy-falsafiy ildizlari Sharq tafakkurida mavjud ekanligini koʻrsatadi. Oʻzini tarbiyalash mexanizmlari aynan mana shu uzluksizlikni ta'minlovchi ichki motivatsion omil vazifasini bajaradi.

Zamonaviy Oʻzbekiston ta'lim tizimida ham yosh avlodning mustaqil fikrlashi, tanqidiy tafakkuri, ma'naviy barkamolligi va fuqarolik mas'uliyatini shakllantirish ustuvor vazifa sifatida belgilanmoqda. Bu jarayonda milliy-ma'naviy

merosga tayanish, xususan, Ibn Sino kabi allomalarning pedagogik qarashlarini amaliyotga integratsiyalash muhim ahamiyatga ega. Chunki tarixiy tajribaga asoslangan ta'lim modeli nafaqat identitetni mustahkamlaydi, balki universal pedagogik qadriyatlar bilan uyg'unlashgan holda samarali natija beradi [6].

Shunday qilib, refleksiya va o'zini tarbiyalash mexanizmlarini Ibn Sino pedagogik qarashlari kontekstida qayta talqin qilish bir necha ilmiy muammolarni hal etishga xizmat qiladi: birinchidan, Sharq pedagogik merosining nazariy imkoniyatlarini aniqlash; ikkinchidan, zamonaviy ta'limning metakognitiv talablariga mos keluvchi konseptual model ishlab chiqish; uchinchidan, o'quvchilarning shaxsiy mas'uliyati va ichki motivatsiyasini kuchaytiruvchi didaktik mexanizmlarni asoslash; to'rtinchidan, milliy ta'lim amaliyotini tarixiy-falsafiy an'analar bilan uyg'unlashtirish [7].

Mazkur maqola aynan shu ehtiyojlardan kelib chiqib, Ibn Sino merosida aks etgan refleksiv va o'zini tarbiyalash g'oyalarini zamonaviy pedagogik tizimga integratsiyalashning nazariy, metodologik va amaliy jihatlarini kompleks tarzda tadqiq etishni maqsad qiladi. Tadqiqotda refleksiyaning ontologik mohiyati, bilish jarayonidagi funksional roli, shaxsiy kamolotdagi aksiologik ahamiyati hamda ta'lim texnologiyalaridagi instrumental imkoniyatlari tizimli ravishda ochib beriladi. Natijada Sharq va G'arb pedagogik tafakkuri o'rtasida ilmiy-dialogik ko'prik barpo etilib, ta'limning insonparvarlik va refleksivlik tamoyillariga asoslangan integrativ modeli taklif etiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Refleksiya va o'zini tarbiyalash mexanizmlarining pedagogik jarayondagi o'rni masalasi zamonaviy ta'lim nazariyasida ko'plab xorijiy olimlar tomonidan epistemologik, psixologik hamda didaktik nuqtayi nazardan chuqur tadqiq etilgan bo'lib, mazkur ilmiy izlanishlar Sharq mutafakkirlarining, xususan, Abu Ali ibn Sino tomonidan ilgari surilgan o'zini anglash va o'zini boshqarish haqidagi qarashlar bilan metodologik mushtaraklik kasb etadi. Avvalo, refleksiv tafakkurning ta'lim jarayonidagi konstruktiv rolini tizimli ravishda asoslab bergan tadqiqotchilardan biri — Donald Schön hisoblanadi. Uning "refleksiv amaliyotchi" (reflective practitioner) konsepsiyasiga ko'ra, kasbiy va intellektual rivojlanish faqat tayyor bilimlarni o'zlashtirish orqali emas, balki subyektning o'z faoliyatini doimiy ravishda tahlil qilishi, tajribani qayta interpretatsiya qilishi va amaliy qarorlarini ongli ravishda qayta qurishi jarayonida yuzaga keladi [8]. Schön refleksiyani "action" va "reflection-in-action" kategoriyalarida talqin qilib, bilish jarayonini dinamik va o'z-o'zini tuzatuvchi tizim sifatida ko'rsatadi; bunda shaxs faoliyat davomida yuzaga kelgan muammolarni ichki muloqot, tanqidiy tahlil va konseptual qayta qurish orqali hal etadi. Mazkur yondashuv refleksiyani tashqi nazorat vositasi emas, balki shaxsning ichki epistemik mexanizmi sifatida talqin etishi bilan ahamiyatlidir. Aynan shu nuqtayi nazar Ibn Sinoning insonni "o'z ruhiy harakatlarini kuzata oladigan ongli mavjudot" sifatida tavsiflovchi antropologik qarashlari bilan hamohangdir, chunki har ikkala yondashuvda ham bilim subyektning o'z faoliyati ustidan fikriy nazorat o'rnatishi natijasida shakllanadi.

Boshqa tomondan, o'zini tarbiyalashning psixologik-intellektual asoslarini metakognitsiya nazariyasi orqali ilmiy asoslab bergan tadqiqotchilar orasida Barry J. Zimmerman alohida o'rin tutadi. Zimmerman tomonidan ishlab chiqilgan "self-regulated learning" modeli o'quvchining o'quv faoliyatini rejalashtirish, monitoring qilish va baholash kabi uch bosqichli siklik jarayon orqali boshqarilishini nazariy jihatdan asoslaydi. Uning fikricha, samarali ta'lim tashqi motivatsiyaga emas, balki shaxsning ichki nazorat lokusiga, ya'ni o'z harakatlari uchun javobgarlikni o'z zimmasiga olish qobiliyatiga tayanadi. Bu jarayonda metakognitiv monitoring, o'zini baholash va o'zini rag'batlantirish mexanizmlari markaziy o'rin egallaydi [9]. Shaxs bilim olishni passiv qabul qiluvchi obyekt emas, balki o'zining bilish strategiyalarini mustaqil boshqaruvchi faol subyekt sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu konseptual model o'z mohiyatiga ko'ra Ibn Sino pedagogikasidagi "nafsni tarbiya qilish", "irodaviy nazorat" va "aqlni kamolga yetkazish" g'oyalari bilan o'zaro uyg'unlashadi, chunki har ikkala yondashuv ham tarbiyani tashqi majburlash emas, balki ichki intizom va ongli o'zini takomillashtirish jarayoni sifatida talqin qiladi.

METODOLOGIK QISM: Mazkur tadqiqotning metodologik konstruksiyasi tarixiy-pedagogik merosni zamonaviy ta'lim nazariyalari bilan integrativ sintez qilish tamoyiliga asoslanib, unda Abu Ali ibn Sino pedagogik qarashlarida aks etgan refleksiv o'zini anglash va o'zini tarbiyalash mexanizmlarini rekonstruksiya qilish maqsadida tarixiy-komparativ tahlil, hermenevtik interpretatsiya va konseptual dekonstruksiya usullari qo'llanildi, shuningdek, zamonaviy pedagogik paradigmalardagi refleksiv hamda metakognitiv jarayonlarni aniqlash uchun tizimli-strukturaviy yondashuv, fenomenologik tavsiflash, kontent-tahlil va kategorial modellashtirish metodlari asosida Ibn Sino asarlaridagi antropologik, gnoseologik hamda aksiologik g'oyalar semantik birliklarga ajratilib, ularning didaktik ekvivalentlari bilan qiyoslandi; bundan tashqari, refleksiya va o'zini boshqarish ko'nikmalarining amaliy samaradorligini aniqlash maqsadida pedagogik eksperiment (diagnostik, shakllantiruvchi va nazorat bosqichlari), formativ baholash, refleksiv kundaliklar, portfoliolar hamda o'z-o'zini baholash shkalalari asosida empirik ma'lumotlar yig'ildi, olingan natijalar statistik-deskriptiv hamda korrelyatsion tahlil orqali qayta ishlanib, o'zini tarbiyalash kompetensiyalarining rivojlanish dinamikasi aniqlandi, shu bilan birga, tadqiqotning ishonchliligi va validligini ta'minlash maqsadida triangulyatsiya prinsipi asosida nazariy manbalar, kuzatuvlar va so'rovnoma natijalari o'zaro solishtirildi hamda umumlashtiruvchi ilmiy xulosalar ishlab chiqildi.

NATIJALAR: Tadqiqot jarayonida Abu Ali ibn Sino pedagogik merosida aks etgan refleksiv tafakkur va o'zini tarbiyalash mexanizmlarining zamonaviy ta'lim jarayoniga integratsiyasi o'quvchilarning metakognitiv faolligi, ichki motivatsiyasi hamda shaxsiy mas'uliyat darajasiga sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatishi empirik va nazariy jihatdan asoslandi, xususan, refleksiv kundaliklar, o'z-o'zini baholash shkalalari, portfoliolar va muammoli o'qitish elementlari bilan boyitilgan pedagogik modelni qo'llash natijasida talabalarda bilish jarayonini rejalashtirish, monitoring qilish va

korreksiya qilish koʻnikmalari tizimli ravishda shakllanib, ularning oʻquv strategiyalarini ongli tanlash, xatolarni analitik tahlil qilish, mustaqil qaror qabul qilish hamda bilimni transfer qilish qobiliyatlari rivojlandi, shu bilan birga, eksperimental guruhlarda oʻzini boshqarish kompetensiyalari koʻrsatkichlari nazorat guruhlariga nisbatan statistik jihatdan yuqori dinamikani namoyon etib, refleksiv faoliyatning oʻquv muvaffaqiyati, akademik barqarorlik va axloqiy-intellektual kamolot bilan korrelyatsion bogʻliqligi aniqlandi, natijada Ibn Sino tomonidan ilgari surilgan ichki nazorat, irodaviy intizom va oʻzini takomillashtirish tamoyillari zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan uygʻunlashgan holda shaxsning avtonom rivojlanishini taʼminlovchi samarali didaktik mexanizm sifatida namoyon boʻlishi isbotlandi.

MUHOKAMA: Refleksiya va oʻzini tarbiyalash mexanizmlarining taʼlim jarayonidagi oʻrni toʻgʻrisidagi ilmiy bahslar zamonaviy pedagogik diskursda turli nazariy pozitsiyalar kesishgan murakkab metodologik maydonni yuzaga keltiradi. Ushbu masala doirasida Donald Schön hamda Barry J. Zimmerman qarashlari oʻrtasidagi polemik tafovutlar refleksivlikning mohiyatini talqin qilishda ikki xil konseptual yoʻnalishni ifodalaydi va ularni Abu Ali ibn Sino pedagogik merosi bilan qiyosiy tahlil qilish masalaning yanada teran ilmiy asoslanishiga imkon beradi [10]. Schön refleksiyani, avvalo, professional-amaliy faoliyat kontekstida yuzaga keladigan situativ tafakkur jarayoni sifatida talqin etib, subyektning "harakat jarayonida fikrlash" (reflection-in-action) orqali real vaziyatga mos ravishda qarorlar qabul qilishini markaziy mezon deb hisoblaydi. Uning nuqtayi nazarida bilim oldindan qatʼiy strukturalashgan nazariy tizim emas, balki tajribaviy muhitda uzluksiz qayta quriluvchi va kontekstual xarakterga ega boʻlgan dinamik konstruksiyadir. Demak, refleksiya kasbiy mahoratni oshiruvchi pragmatik mexanizm boʻlib, uning asosiy vazifasi muammoli vaziyatlarda moslashuvchan strategiyalar ishlab chiqishdan iborat. Bunday yondashuv taʼlimni koʻproq amaliyotga yoʻnaltirilgan jarayon sifatida koʻrsatadi hamda refleksivlikni tashqi faoliyatni optimallashtirish vositasi darajasida talqin qiladi. Zimmerman esa, aksincha, refleksiyani shaxsning ichki psixologik tuzilmasi bilan bogʻlab, uni oʻzini boshqaruvchi oʻqish (self-regulated learning) tizimining tarkibiy elementi sifatida koʻradi. Uning modelida refleksiya faoliyatning yakuniy bosqichida amalga oshiriladigan oʻz-oʻzini baholash va korreksiya jarayoni boʻlib, u kelgusi oʻquv strategiyalarini rejalashtirishga xizmat qiladi. Bu yerda asosiy urgʻu tashqi amaliyotdan koʻra, ichki nazorat lokusi, motivatsion resurslar va metakognitiv monitoringga qaratiladi. Yaʼni, taʼlim samaradorligi subyektning ichki intizomi va ongli boshqaruviga bogʻliq deb qaraladi. Mazkur ikki pozitsiya oʻrtasidagi polemik farq refleksiyaning ontologik maqomini aniqlashda namoyon boʻladi: Schön uni situativ-amaliy fenomen sifatida, Zimmerman esa intrapsixik-regulyativ mexanizm sifatida talqin etadi. Biroq Ibn Sino pedagogikasini tahlil qilish shuni koʻrsatadiki, mazkur qarashlar oʻzaro qarama-qarshi emas, balki komplementar xarakterga ega. Mutafakkir talqinida oʻzini tarbiyalash bir vaqtning oʻzida ham ichki axloqiy-intellektual nazoratni, ham tashqi faoliyatni ongli takomillashtirishni oʻz ichiga oladi. Shaxs avvalo oʻz ruhiy holatini tahlil qiladi, soʻng esa amaliy xatti-harakatlarini shu tahlil natijasiga muvofiq ravishda qayta tashkil etadi.

XULOSA: Ushbu tadqiqot natijalari Abu Ali ibn Sino pedagogik merosida aks etgan refleksiya va oʻzini tarbiyalash mexanizmlarining nafaqat tarixiy-falsafiy ahamiyatga ega gʻoyalar tizimi, balki zamonaviy taʼlim jarayonini metodologik jihatdan boyituvchi universal didaktik resurs ekanligini ilmiy jihatdan asoslab berdi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Turgʻunboyev K., Tolipov M., Oxunov I. *Ijtimoiy pedagogika asoslari: oʻquv qoʻllanma.* – Toshkent: Fan va texnologiya, 2008.
2. Alimova K. D. Abu Ali ibn Sino: inson kamolotida innovatsion pedagogik-psixologik qarashlar // *Tanqidiy nazar, tahliliy tafakkur va innovatsion gʻoyalar.* – 2025. – T. 1, № 1. – B. 79–82.
3. Xamidova M. U. *Maxsus pedagogika.* – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018.
4. Kodirova S. A. *Buyuk mutafakkir Abu Ali ibn Sinoning maʼnaviy-maʼrifiy qarashlari.* – 2025.
5. Hasanboyev J. va boshq. *Pedagogika (pedagogika nazariyasi va tarixi).* – Toshkent: Noshir, 2011.
6. Tolibov S. O. Pedagogik fikrda mahorat tarixi va maktab amaliyotida oʻqituvchi mahorati pedagogik imkoniyatlar // *Pedagogik islohotlar va ularning yechimlari.* – 2026. – T. 18, № 02. – B. 333–336.
7. Mamurov B. *Umumiy pedagogika: darslik.* – Toshkent, 2020.
8. Dostanova K. Ibn Sino asarlarida emotsiyalarning shaxs faoliyatiga taʼsiri talqini // *Maktabgacha va maktab taʼlimi jurnali.* – B. 675285.
9. Ochilov M., Ochilova N. *Oliy maktab pedagogikasi.* – Toshkent, 2014.
10. Rahmonqulova N. X., Matnazarova K. O. *Pedagogika nazariyasi va tarixi.* – Toshkent, 2010.